

BUKUA MABULUNGE NI BINTU

Tshitupa tshibidi

Mu tshikondo tshia disunsuka diende dia diambedi, Big Bang wakatangalaja makanda mavulavulayi kabukabu. Amue a ku makanda kudikosololawu mu bitupa bibidi: tshia kumpala ntshia makanda a nkatshinkatshi adibu babikila bu proton, tshibidi ntshia makanda adi anyungulukila proton adibu babikila ni electron. Didisangisha popamue dia makanda aa abidi didi dibikibua ni atome. Dikokolangana dikolakolayi didi dienzeka mu mitoto ni mu tshibuashibuashi didi dilamakaja makole mavulavulayi a nkatshinkatshi anyi protons. Kudi atomes mienza ni protons 118 ni electrons 118. Atome udi mupite kutangalaka ng'ewu udi ni proton umuepele anyi atome wa hydrogène, kadi mishindu mikuabu ya atomes mikalanganaku mu bukua mabulunge. Makanda a nkatshinkatshi anyi protons ni makanda adi aanyungulukila anyi électrons adi akokangana ku butuangaji bua bukole bukena bumueneka budi buasangisha kaba kamue. Protons ya atomes itu yoyi isakilangana imue ni mikuabu. Kadi protons ya atome kampanda idi mua kukoka électrons ya atome kansanga. Mu ngakuilu mupepele, netuambe ne atome udi ni protons ya bungi ki udi ni bukole bua bungi. Nku dikokangana ni disakilangana dia makole awu, bitudi tumona ku aimants, kudi atomes ni bukokeshi bua kukokangana ni kushala milamakangane pamue tusumbusumbu musombebe mayi a mishipa. Tusumbusumbu etu tua atomes ki nshindamenu wa bintu bitudi tumona ni tulenga mu nyunguluilu wetu, ntudilonga musombebe ntatanda ya ntande idi ni nshinga mikolakolayi ikena imueneka. Tudi tuvulujja ni kudi ntanta munenanenayi pankatshi pa protons ni électrons, mbuena kuamba ne bintu mbiule tente ni buashi munda muabi ni se dikolakana diabi didi difumina ku makole a dikokangana ni disakilangana adi asuikakaja atomes

Écrit par 3tonnes.org

Vous pouvez partager librement ce texte à la condition d'en conserver l'intégralité, sans ne rien modifier ni enlever, y compris sa provenance et ces quelques lignes. Version 0-1.